

Ääsmäe kant
Saue vald
Harjumaa

ÄÄSMÄE 21

*Ääsmäe kandi jätkusuutliku arengu strateegia
aastani 2020
ja tegevuskava 2010-2013*

I 14.06.2007
II 01.05.2009
III 20.05.2010

Ääsmäe
2007
täiendatud 1.05.2009 Minu Eesti 2009 Ääsmäe Mõttekojas
täiendatud 20.05.2010 Ääsmäe Külakoosolekul

Eessõna

Käesolev Ääsmäe küla jätkusuutliku arengu strateegia aastani 2020 ja tegevuskava 2007-2010-2013 on valminud tänu aktiivsetele Ääsmäe inimestele ning toetusele Saua vallalt. Arengukava koostamise protsessi koordineeris MTÜ Ääsmäe Külakogu. Arengukava koostajad on veendunud, et Ääsmäe on aastal 2020 just selline, nagu Ääsmäe inimesed täna seda soovivad ning järgnevate aastate jooksul teevad kõik endast sõltuva oma parimate oskuste kohaselt, et soovitud tulemus – ilus, puhas, turvaline, valgustatud Ääsmäe – saavutada! Suured tänud kõigile, kes arengukava koostamises moel või teisel osalesid ja protsessi toetasid!

Sisukord

Eessõna	2
Sisukord	2
Sissejuhatus.....	3
1. Arengukava koostamise protsess ja põhimõtted	3
1.1 Arengukava koostamise protsess	3
1.2 Jätkusuutliku arendamise põhimõtted.....	6
2. Olukorra hindamine	7
2.1 Ajalooline lühiülevaade - Ääsmäe on põline küla	7
2.1.1 Küla kujunemislugu	7
2.1.2 Sõda löi elu segi	8
2.2 Ääsmäe tänapäeval.....	9
2.2.1 Küla territoorium	9
2.2.2 Küla elanikkond.....	10
2.2.3 Küla looduslike olude kirjeldus	10
2.3 Küla majanduslike olude kirjeldus.....	11
2.3.1 Küla olukord ja infrastruktuuri kirjeldus	11
2.3.2 Küla kohta muu üldine teave ja maakasutus, territoriaalne planeerimine ja ehitustegevus.....	12
2.3.3 Ääsmäe haridus- ja kultuurielust	12
2.3.4 Ettevõtlus ja kolmas sektor	13
2.3.5 Olemasolevad õigusdokumendid, arengukavad, lepingud	15
3. Probleemide kaardistamine	17
3.1 Esmatähtsad probleemid	17
3.2 SWOT analüüsi tulemused	17
4. Visioon ja strateegilised eesmärgid	17
5. Elluviimise kava.....	18
5.1 Tegevuskava 2007-2010 küla enda jaoks	18
5.2 Arengukava elluviimine ja täiendamine	24

PÕHIMÕISTED

- Arengukava – Ääsmäe küla jätkusuutliku arengu strateegia aastani 2020 ja tegevuskava 2007-2010
- Külakogu – mittetulundusühing Ääsmäe Külakogu, mille põhikirjaline eesmärk on „Ääsmäe **külaelu edendamise**, sh kaasaaitamine sotsiaalsete probleemide lahendamisele, infrastruktuuri korrashoiule ja arendamisele ning kultuurielu elavdamisele ... (§1.3)“

Sissejuhatus

Ääsmäe küla jätkusuutliku arengu strateegia aastani 2020 ja tegevuskava 2007-2010-2013 (edasipidi Arengukava) on koostajate jaoks kokkulepitud tulevikuvision, eesmärgid, tegevused ja tulemused, mis muudavad Ääsmäe kauniks ja mõnusaks külaks, kus inimestel on hea elada, töötada, vaba aega veeta ja ennast teostada. Arengukava on aluseks olemasolevate Saue valla, Harju maakonna arengudokumentide ning planeeringute täiendamiseks, erinevatest allikatest rahastamise taotlemiseks ja esmatähtsate probleemide lahendamiseks. Arengukava on Ääsmäe elanike omavaheline saavutatud kokkulepe aastal 2007, mida jooksvalt täiendatakse vähemalt kord aastas ning 13 aasta möödudes (aastal 2020) vaadatakse läbi strateegilised eesmärgid ning visioon. 3.aasta möödumisel täiendati arengukava Minu Eesti 2009 Mõttetalgutel ja 20.mail 2010 toimunud külakoosolekul, kus tutvustati Ääsmäe arenguvajadusi kaardistava küsitluse tulemusi.

Arengukava on elav dokument, kokkulepe ja vahend eesmärkide saavutamiseks.

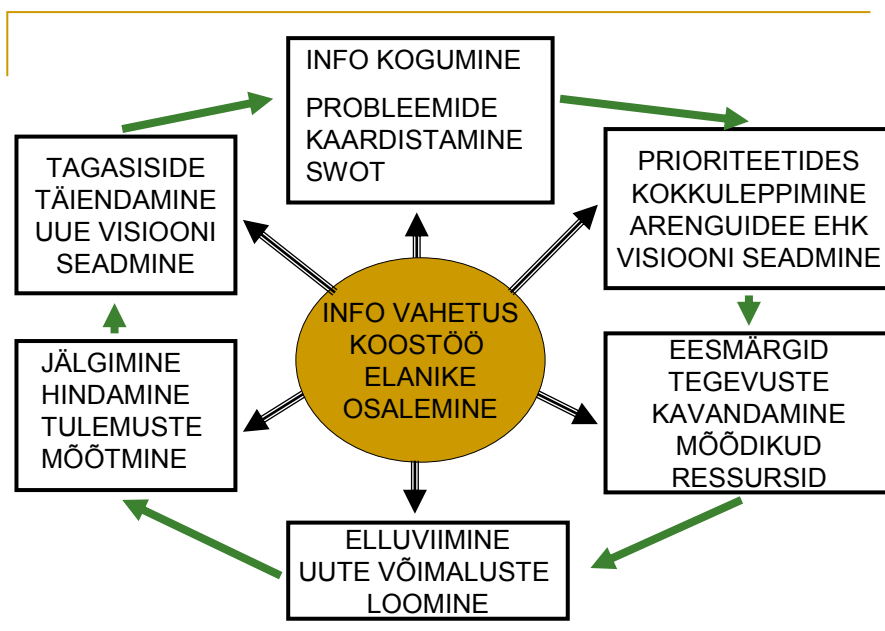
Ääsmäe arengukava koostamise koordineerimisega alustas MTÜ Ääsmäe Külakogu (edasipidi Külakogu) 2006.a. mais, kui 18.mail küla koosolekul valiti uus 8 liikmeline Külakogu koosseis. Külakogus on 5 inimest on Ääsmäe külast ja 3 Tagametsa külast. Ääsmäe ja Tagametsa küla koos arendamine oli külakoosolekul osalejate ettepanek ja soov. Külakogu on eelkõige infovahetuse organiseerija küla sees ja küla ning valla ja teiste organisatsioonide vahel, arendamisprotsesside käivitaja ja käigus hoidja, probleemide kaardistaja ja lahenduste väljamõtteleja ning jõukohaste tegevuste elluviimise organiseerija koos ettevõtlike külaelanikega, Külakogu on avalike huvide kaitsja, tagamaks et igasugune (kinnisvara)arendustegevus peab olemasolevate ja tulevaste Ääsmäe elanike heaolu ja elukvaliteeti tõstma!

Arengukava koosneb järgmistest osadest: arengukava koostamise protsess ja põhimõtted, Ääsmäe olukorra kirjeldus, probleemide kaardistamine ja analüüs, arengueesmärgid ja visioon, tegevuskava, arengukava elluviimise seire ning täiendamine ning lisad.

1. Arengukava koostamise protsess ja põhimõtted

1.1 Arengukava koostamise protsess

Arengukava koostamisel kasutati jätkusuutliku arendamise meetodikat (joonis 1). Protsess algab väikese töörühma moodustamisega, probleemide kaardistamisega ja olemasoleva olukorra analüüsiga. Edasi järgneb visiooni seadmine, arendamise põhimõtetes ning strateegilistes eesmärkides aastani 2020 kokku leppimine. Probleemide lahendamiseks ning strateegiliste eesmärkide saavutamiseks koostatakse tegevuskava aastani 2010 koos eelarve, mõõdikute ja protsessi seire ja arengukava täiendamise kirjeldamisega.

Joonis 1. Strateegilise planeerimine meetodika, mida kasutati Ääsmäe küla arengukava väljatöötamisel 2006-2007.

Arengukava välja töötamine algas küsimustiku koostamisega juunis 2006 (lisa 1). Küsimustikku jagati jaanitulel, pandi inimeste postkastidesse ja levitati muul moel inimestele. 2006.a. suve lõpuks toodi täidetuna tagasi paarkümmend küsimustikku. Selle tulemused on toodud lisa 2. Külakogu otsustas sūgisel küsimustikku natuke täiendada ja veel ühe ringi vastuseid koguda, mille tulemusena saadi veel 20 täidetud ankeeti. Ankeetidel toodud probleemide põhjuste ja lahendusvõimaluste selgitamiseks koostati teabenõue Saue vallavalitsusele, et kaardistada, kes, kuidas ja mil moel saab hakata probleeme lahendada. Oluline oli selgitada, mida saavad teha külaelanikud ise ja mida saavad teha teised asjaosalised (vald, AS Kovek, Põhja Regionaalne Maanteeamet, Harju Ühistranspordi Keskus, jne).

Probleemide arutamiseks ja tugevuste-nõrkuste-võimaluste-ohtude analüüsimiseks viidi läbi Ääsmäe arengu esimene ümarlaud oktoobris 2006. a. Sellel anti ülevaade arengukava koostamise meetodikast, tutvuti kavandatud tegevustega Saue valla arengukavas ja Harjumaa investeringute kavas, mis puudutavad Ääsmäed. Esimesel ümarlaual tehti SWOT analüüs.

Novembris 2006. a toimus Ääsmäe arengukava teine ümarlaud, kus välja toodud probleemid pandi tähtsuse järjekorda ja otsiti oma arengu ideed ehk visiooni. Vaadati ka kohaliku arengukava tegemise õppefilmi „Kohalik Agenda 21“ ja vahetati infot, kuidas jooksvaid probleeme on lahendatud ning kuhu on tarvis paigaldada väikesed nn „tänavaprügiurnid“, mis aitavad avalikku ruumi puhtana hoida.

Arengukava koostamise kolmas ümarlaud toimus jaanuaris, kus kuulati Saue valla abivallavanem Priidu Kalbre vastuseid 28 eelnevalt esitatud küsimusele seoses Ääsmäe küla uute kinnisvara arendusprojektide jaoks detailplaneeringu algatamise otsusega, mis muudab Saue valla üldplaneeringut.

Neljandal ümarlaual märtsis 2007. a. kuulati Salu kooli direktori Helger Rannu ettekannet Salu kooli uute hoonete kavandamise kohta koos mini-spaaga, mille elluviimine tõstab oluliselt Ääsmäe külaelanike elukvaliteeti kuna ka külaelanikele avaneb sauna, solaariumi, kohviku ja teiste teenuste kasutamise võimalus. Rühmatöodes pakkusid ümarlauas osalejad välja võimalikke variante vaba aja veetmise asukohtadeks.

Viiendal ümarlaual märtsi lõpus 2007. pakkusid osalejad välja võimalikke lahendusi ja tegevusi 6 enamtähtsale probleemile, mille lahendamisele saavad külaelanikud ka ise kõige rohkem kaasa aidata. See on aluseks Ääsmäe küla tegevuskava 2007-2010 koostamisele.

Kuuendal ümarlaual kuulati ökoloogilise planeerimise, ökoehituse ja renoveerimise alast ettekannet Marek Strandbergilt. Saku valla kogemustest kergliiklusteede arendamisel kõneles kohalolnutele Saku valla abivallavanem Kalle Pungas. Ümarlaual osalejad arutlesid Ääsmäe küla võimalustest teha ettepanekuid kergliiklusteede trasside kujunemiseks selliselt, et Saku valla külade ja Saue valla Ääsmäe külade vahelised kergliiklusteede otsad omavahel tulevikus kenasti kokku läheksid.

Seitsmes ümarlaud toimus maikuu 2007, kus kuulati Külakogu tegevustest ülevaadet, arutati Arengukava üle ja lepiti kokku arengukava täiendamise protseduurides ja tähtaegades. Seejärel kuulati Fred Jüssi looduseteemalist slaidiprogrammi ja õhtu lõpetas meeleolukas tantsuõhtu.

Pärast maikuu ümarlauda jagati kõigile vähemalt ühel korral ümarlaual osalenud perekonnale (osalejate nimekiri on toodud lisa 3) arengukava eelnõu ja mõned eksemplarid olid vabalt saadavad Ääsmäe raamatukogus. Ümarlaual lepiti kokku, et inimesed esitavad oma kommentaarid ja täiendusettepanekud hiljemalt 7

juuniks. Tähtajaks saabusid ühelt inimeselt täpsustavad küsimused ja kahelt inimeselt faktilised täpsustused eelkõige lähiajalugu puudutava osa kohta. Täiendatud arengukava võeti vastu juunikuiseil Ääsmäe küla koosolekul.

Arengukava ülevaatamine ja täiendamine

Ääsmäe 21 vaadati üle, hinnati ja täiendati 2009. a 1. mail toimunud üle-eestiliste mõttetalgute "Teeme ära" raames. Mõttetalgutel ette pandud ideed lisati arengukavale. Järgmine täiendamine toimus 2010. aastal 20. mail toimunud külakoosolekul.

Ääsmäe 21 järgmine täiendamine on kavas 2012. aasta kevadisel külakoosolekul.

1.2 Jätkusuutliku arendamise põhimõtted

Vaatamata määratluste paljususele ja tingimuste piirkondlikele eripäradele, võib sõnastada üldised ühiskonna säästva arendamise põhimõtted:

- 1. Kultuurilise mitmekesisuse väärtustamine;**
- 2. Inimeste põhivajaduste rahuldamine;**
- 3. Loodusliku mitmekesisuse väärtustamine;**
- 4. Keskkonnatasakaalu minimaalne häirimine inimese poolt** – globaalsete ökosüsteemide ja majandustegevuse ühitamine, kahjustamata kummagi suutlikkust jätkuda (näiteks varade kasutamine nende taastumise piires, taastumatute varade kasutamise järk-järguline vähendamine), looduse saastamise tase ei tohi ületada looduse isepuhastumisvõimet;
- 5. Põlvkondadevahelise tasakaalu väärtustamine** (kui mingi tegevuse mõjud pika-ajalises plaanis pole selged, siis pigem hoiduda tundmatute mõjudega tegevustest seni, kuni mõjud on selgitatud);
- 6. Põlvkonnasisene tasakaalu poole püüdlemine** (erinevuste vähendamine Põhja ja Lõuna vahel, erinevuste vähendamine rikaste ja vaeste vahel jne; inimeste kaasamine otsustamisse – millises linnas//külas tahaksid sina elada?);
- 7. Ettevaatlikkuse põhimõte** – teaduslikult ebakindlas olukorras keskkonnaprobleemidega seotud riske tuleb ennetada või vältida isegi siis, kui ei ole selge, kas tegevusega kaasneb keskkonnamõju ning milline on selle mõju arvatav ulatus ja iseloom;
- 8. Pikaajaliste ja integreeritud strateegilise planeerimise meetodite pidev ja järjekindel kasutamine**, tagades kodanike osalemise arendustegevuse kõikide etappides, mis on edasi-ja tagasisidestatult suunatud tulemuste saavutamisele.

Lisaks ülaltoodule võib nimetada veel järgmiseid täpsustavaid põhimõtteid, meetodeid ja vahendeid jätkusuutliku kogukonna loomiseks: eetilised investeeringud, eetiline (õiglane) kaubandus, dematerialiseerimine, ökoefektiivsus, Faktorid 4 ja 10, elutsükli analüüs, saastaja-maksab-põhimõte, kinnine tootmistsükkel, keskkonnajuhtimissüsteem, keskkonnamõjude hindamine, keskkonnapoliitika, kolmikaruandlus, materjali ringlus, taas-ja korduvkasutus, nõudluse ohjamine, parima võimaliku tehnika kasutuselevõtt, puhtam tootmine, säästvad majandusviisid ja säästev tarbimine, roheline sisemajanduse koguprodukt, saaste ennetamine, sidus juhtimiskorraldus, väärtushinnangute muutmine, ökoloogilised tehnoloogiad, ökomärgistamine, ökosüsteemne tehnoloogia ja käsitlus, ühiskondlik arendus jne (Annist jt, 2000, lk. 80). On selge, et kõiki eeltoodud põhimõtteid ei saa rakendada Ääsmäe külas, kuid soovijatele seab see sihi, teha asju selliselt, et meie lastel ka tulevikus on elukõlblik keskkond. Samas annavad nende põhimõtete alusel ökoküla poole püüdlemine loodetavalt Ääsmäe külale oma identiteedi ja konkurentsieelise.

2. Olukorra hindamine

2.1 Ajalooline lühiülevaade - Ääsmäe on põline küla

Ääsmäe ja ta naaberkülade (Pällu, Tuula) kirjutatud ajalugu algab juba 1241. aastast, kui Taani mungad maarahvast ristides panid nad kirja "Taani hindamisraamatu" nime all tuntud ürikusse. Sel ajal oli küla suurus 20 adramaad, läänimeesteks Tuv(i) Palnis(sum) ja Eilard(us). Küla nimi on aegade jooksul muutunud: Asimekae, Asaeback, Esenbeck, Ezenbeke, Assenbeke, Esembeck, Eysmeki, Äsmeck, Essemeggi, Esmä, Äasma, Äesma ja lõpuks ÄÄSMÄE.

2.1.1 Küla kujunemislugu

Tegelikult on küla tunduvalt vanem, nagu kinnitab ajaloolane ja arheoloog Mati Mandel. Ääsmäe muistne (X-XI saj.) asulapaik oli praeguse Saare talu naabruses, kust on põllutööde käigus leitud mitmeid tarbeesemeid ja muud asustust tõendavat arheoloogilist materjali. 1845. a leiti Harutee ja Ääsmäe asula vahelt põllult hõbedakangist ja 355 VIII-X saj. hõbemündist koosnev peitaare (on Eestist välja viidud). 1586. a (Liivi sõja järel) on Ääsmäe ürikutes kirjas põlenud külana. kuid juba mõne aasta pärast on see taas üles ehitatud. 1663. aastal eraldati Voore mõisa küljest Ääsmäe mõis, 1687. aastast on säilinud vakuraamat 37 peremehe ja/või rentniku nimega.

1710. a (Põhjasõja ajal) laastas katk küla lagedaks. 1725/26. a revisjonis on kirjas vaid 5 tööjulist peremeest kokku 1¹/₂ adramaaga, elanikke alla 30. Ääsmäel on kaks muistset kalmistut - vanem asub Kablimäel (Karja tee ääres), Põhjasõja-aegne Liivamäe talu karjamaal. 1730. aastatel ostis mõisnik Tunzelmann Tartumaalt u. 140 inimest, et täita tühjaksjäänud talusid. 1748. a ostis mõisa valgustusajastu ideedest haaratud parun Ebba Ludwig von Toll (keisrinna Katariina II soosik), kes a) ehitas praeguse mõisa härrastemaja, b) rajas külasse esimese kooli, c) kehtestas 1790. a mõisas eraõiguse, millest kinnipidamise kohustus läks edasi ka järgmistele omanikele.

1874/75. a alustas mõisnik Hugo Borgeest talude kruntimõõtmist ja päriseksmüümist ning viis osa endistest talumajadestki teisele poole mõisa põlde Hageri tee äärde. Seda piirkonda hakati kutsuma Väljataguseks, vana külatänava ääres asuvat talude gruppi aga Altkülaks (asus kõrgemal olevatest mõisapõldudest madalamal, jõe pool). 1891. aastani oli Ääsmäe küla iseseisev mõisavald, siis läks Saue valla koosseisu. Ääsmäe küla/mõisa(valla) naabriteks olid Maidla, Ruila, Tuula ja Voore mõisad. Eesti Vabariigi maareformiga 1920. aastatel moodustati mõisa põldudel tosinkond asundustalu (seda osa külast hakati kutsuma Ääsmäe asunduseks) ja anti maad juurde endistele Kābikūla (Pärnu maantee äärsete väiketalude), mõisatöolistega asustatud Ri(i)dakūla (asub Hageri tee ääres mõisa allée otsast kuni Karja tee otsani) elanikele.

Elavnes seltsielu ja ühistegevus, loodi piima-, turba-, vee- ja muid praktilise tegevusega seotud ühinguid.

1939. aasta haldusreformi käigus liideti Ääsmäe küla külge väike Maidla (Pärinurme) küla taludegrupp, mida läheduses asuva Põrsu (praegu ametlikult Väheru või Vaharu nime kandva) järve järgi kutsuti Põrsukülaks või Tagametsaks.

2.1.2 Sõda löi elu segi

1940. a. suleti seltsid. 39 noormeest mobiliseeriti punaarmeele, üksikud hiljem ka Saksa sõjaväkke. Sõja-ajal käisid Haruteel suured lahingud, ristmikku ümbritsev hoonestus¹ hävis sõjatules peaaegu täielikult. Ääsmäe koolis katkes 1944. a mitmeks kuuks õppetöö, kuna sinna olid majutatud punaarmeelased.² 1949. a küüditamisest pääses Ääsmäe suhteliselt kergesti. Kuigi kulakuks tegemisega ähvardati mitmeid, saadeti Siberisse vaid üks perekond. Asutati kolhoosid Edasi ja Kalev, mis peagi liideti ja häälteenamusega nimetati Kaleviks. Noori mehi saadeti õppima linna kutsekoolidesse ja sinna nad enamuses ka jäid.

1957. a liideti Kalevi kolhoos Saue sovhoosiga. 1966. a. sai Saue sovhoosi Ääsmäe osakonnast Ääsmäe sovhoos, millele liideti Harku-Järve sovhoosi Koppelmaa osakond, kus asus puukool³ ja Tuula kolhoos, 1971. a. ka Maidla kolhoos. Koos uute liitmistega küla territooriumi ei muudetud, küll aga Saue külanõukogu piire. Nendesse aegadesse jääb ka Ääsmäe elanikkonna intensiivne suurenemine ühismajandi tööliste arvelt ja intensiivne elamuehitus. Esimesed korterelamud valmisid Karja teel ja olid mõeldud farmitöötajatele. Hiljem hakati ehitama elamuid tootmistsoonist kaugemale, praegusele Kasesalu tänavale Kasemetsa asundustalu maadele. Uus elamurajoon sai Tallinna uusrajooni eeskujul rahva poolt hüüdnimeks Mustamäe.

Spetsialistide jaoks ehitati samasse ühepereelamuid Kopli asundustalu naabrusesse. 70.-80. aastatel lisandus samasse piirkonda veel mitu korterelamut ja Kõrgemäe talu taha metsaserva 20 Ants 1 tüüpi elamut, mida ühendav tee nimetati Salu tänavaks. Ääsmäe Antsuküla ehitamist kiideti Tallinnas ja selle pildid ehtisid ajalehtede esikülgi nagu hiljem Ääsmäe koolimaja pildidki. Avatud maastikuga Antsuküla lähestikku asuvate majade ümbrus oli privaatsust hindava maamehe jaoks liiga lage ja nõnda tekkisid sinna peagi hekid, hiljem tarad ja

---

¹ Enne II MS nimetati Harutee ristmiku ümbrust Harutee asulaks, kuid see polnud ametlikult kinnitatud nimetus. Asulaks nimetati seda põhjusel, et sinna olid koondunud kaks poodi, meierei ja nende ümbruses oli suhteliselt tihedal maa-alal ka mitmeid elamuid, mille suhteliselt väikesed krundid olid talude maadest eraldatud. Haruteed soovitati vabariikliku nimekomisjoni poolt ka taasiseseisvumisaja alguses praeguse tiheasustusala nimeks.

² Allikas kooli kroonika.

³ Jah liideti, see on ajalooliselt kinnitatud fakt. Selle kohta on uurija Alfred Kasepalu koostanud juba 1974. a uurimistöo arhiivimaterjalide põhjal. Avaldatud kogumikus "Perfokaarte Harju rajooni ajaloost ja loodusest", ENSV TA Kodu-uurimise Komisjoni ja Harju Rajooni TSN Täitevkomitee ühisväljaanne 1974.

majade ümber iluaiad ning viljnapuud, marjapõõsad ja peenrad, kuigi ametlik aiamaa jäi Antsude taha põllule.

Ääsmäe sovhoos lagunes seoses omandireformiga väiksemateks ettevõteteks, millest paljud on tänaseks tegevuse lõpetanud. Edukalt jätkavad Balsnack ja Kuristu talu. Lisaks on mõned väiksemad talud ja ettevõtted. Praeguseks on suur osa selle piirkonna elanikkonnast vahetunud, sest kohapeal ei leidunud erialast tööd ning majad ja erastatud korterid müüdi neile, kes pidasid Ääsmäed piisavalt heaks elukohaks, kust Tallinna tööle sõita. Lähim bussipeatus on Harutee, mida läbib päeva jooksul paarkümmend erinevate firmade bussi, enamuse neist linnadevahelised Tallinn-Pärnu ja Tallinn-Haapsalu liinid. Ääsmäe mõisani sõitnud Harjumaa bussiliin suleti 1993. aastal, 1964. aastal avatud Hageri maanteed ja Maidla-Kiisa teed mööda sõitnud Maidla bussiliin oli kehvade teeolude tõttu suletud juba mõned aastad varem. Ääsmäe elanikke teenindavad Pärnu maantee äärne Harutee pood ja keskasulas asuv Salu pood, millega ühes majas asub ka Ääsmäe sidejaoskond.

Tagametsa külaks nimetati endise Kalevi kolhoosi territoorium (Käbiküla, Põrsuküla, Väljataguse ja suur osa ajaloolisest Altkülast nimetati aga tollaste külanõukogu ametnike poolt. Põliselanikud pole siiani seda nime omaks võtnud. (Seoses külade lahkmejoonte korrigeerimisega on Hageri tee mõisa poolses servas asuvad talud ja Altküla taas Ääsmäe küla osa).

2.2 Ääsmäe tänapäeval

2.2.1 Küla territoorium

Ääsmäe küla asub Harju maakonnas Saue valla lõunaosas, Tallinn Pärnu maantee 20-30 km vahemikus vahetult idas. Lõunast piirneb Ääsmäe küla Hageri teega, idast Maidla külaga ja põhjast Koppelmaa külaga. Tagametsa küla piiriks on idas vana Pärnu mnt, lõunas Kernu valla piir, siis Tallinn Pärnu maantee kuni Metsanurga bussipeatuseni, sealt mööda Harju maakonna piiri kuni Pärinurme külani, kirde suunal piirneb Tagametsa küla Hageri teega. Vallakeskus on Laagris 12 km kaugusel, Keila linnani on sama vahemaa. Tallinn Pärnu maantee on üleriigilise tähtsusega tee nn Via Baltica, millest võivad ühest küljest tuleneda arengu eeliseid nagu näiteks hea ühendus Tallinna, Pärnu ja Haapsaluga, turistidele teenuste pakkumise võimalused, tulevikus liitumine Tallinna ühistranspordisüsteemiga. Teisest küljest võib see lähedus kujuneda ohuks, kui kinnisvara arendus on läbimõttelamata, suurenev õhusaaste tööstusest ja liiklusest halvendab elukeskkonda.

2.2.2 Küla elanikkond

Ääsmäe külas elas 2006.a. septembri seisuga 628 inimest ja Tagametsas 188 inimest, mis Saue valla elanikest moodustas vastavalt 7,8% ja 1,5%. Tegelik elanike arv võib olla mõnevõrra suurem, juhul kui kõik uuselanikud pole rahvastikuregistris ennast Saue valla elanikena registreerinud. Võrreldes viimaste varasemate rahvaloenduse andmetega (1. novembri 2004.a. seisuga) on Ääsmäe küla rahvastik vähenenud 13 inimese ja Tagametsa küla rahvastik kasvanud 5 inimese võrra. Võib prognoosida, et lähiajal hakkab Ääsmäe küla elanike arv oluliselt kasvama.

Vanuseliselt moodustasid Ääsmäe küla elanikest tööealised elanikud 66%, lapsed 22% ja pensioniealised 12%, Tagametsa elanike vanuseline struktuur oli vaadeldaval ajahetkel vastavalt 65%, 18% ning 17%. Eestis keskmiselt oli vaadeldaval perioodil tööealisi 68%, lapsi 15% ja pensioniealisi 17%.

Sooliselt moodustasid Ääsmäe elanikest naised 52% ja mehed 48%, Tagametsa vastavad näitajad olid 49% ja 51%. Kuna Eestis kokku moodustasid Statistikaameti andmetel 2006. aastal naised 54% ja mehed 46%, siis saame märkida, et meie piirkonnas on elanike sooline struktuur mõnevõrra parem.

Kokkuvõttes võime öelda, et Ääsmäe elanikkond on Eesti keskmisega võrreldes natuke noorem ja parema soolise struktuuriga. Rahvusliku koosseisu kohta hetkel täpsemad andmed puuduvad, eeldatusti ei erine need oluliselt Saue valla ja Harju maakonna keskmisest.

2.2.3 Küla looduslike olude kirjeldus

Ääsmäe on kena roheline küla. Kindlasti peab säilitama seda rohelist ja arendama näiteks Ääsmäe rabasse õpperaja loomisega. Koostöö toimub jahindusseltsiga, kes korraldab loodusfoto konkursse ja jõulurahu ajal loomadele metsa toidu viimist. Koos jahindusseltsiga on võimalus õpetada noortele loodust ja rohkem tegema loodusõpetuse tunde väljas (kooli osas). Ääsmäel vajavad arendamist pargialad ja haljastus ning heakord üldiselt.

Maastik on Ääsmäel valdavalt tasane ja kohati madal-soine – lähedal on Vaheru ja laiade turbaväljadega Ääsmäe kõrgsood, mis sügiseti pakuvad rikkalikku seene- ja marjasaaki.

Ääsmäe loodusoludele on jätnud pitseri Tallinna lähedus ja arenev inimestegevus, olgu selleks siis arenev individuaalehitus, maaparandus või turbakaevandus. Samas on siin säilinud piisavalt rohelist – külaga piirnevad metsad-rabad on üsna liigirohked. Metsades on sagedasteks külalisteks metskitsed, metssead ja põdrad ning küla läbival Maidla jõel ja suurematel kraavidel saab näha kobraste ehitustegevuse jälgi langetatud puude ja tammide näol. Harvad ei ole kohtumised valge- ja halljäneste, rebaste ja kährikutega. Kevadeti saab nautida tetrede

kudrutamist, metskurviitsa (nepi) krooksuvat mängulendu, naabruskonnas pesitsevad konnakotkad ja kohata võib kanakulli.

Veekogudest tähtsaim on suviti küll üsna kokku kuivav Maidla jõgi, mis koos Maidla külasse rajatud tehis-paisjärvega moodustab ümbruskonnas arvestatava supluskohta. Mainida võiks ka Ääsmäe-Hageri teest lõuna poole jäävat samanimelise soo keskel asuvat Vaheru (kohalike hulgas ka Pörsu nime all tuntud) järve, mille ümbrus üllatab külastajat oma vaikuse, rahu, ürgse ja puutumatu loodusega ning selleni viivate teede puudumisega. Rabast saab alguse ka Maidla jõkke suubuv Kuivajõe karstioja.

2.3 Küla majanduslike olude kirjeldus

2.3.1 Küla olukord ja infrastruktuuri kirjeldus

Väga paljud inimesed, kes elavad Ääsmäel, käivad tööl Tallinnas, Keilas või mujal ümbruskonnas. Täpsed andmed töötutest on puudulikud, kuna kõik tegelikult töötud pole ennast töötuna arvele võtnud. Osa neist tegelevad juhutöödega, saavad hooajalist põllutööd Kadarbiku talus, mis on üks suurimaid tööandjaid ümbruskonnas. Isikuteenused kui sellised kohapeal puuduvad, on vaid kaks külapoodi, mille kaubavalik on suhteliselt piiratud ja esindatud on ainult esmatarbekaup (leib, sai, piim, olmekaubad).

Alati võiks pakkuda enam ja kvaliteetsemat huvitegevust, hetkel on küll olemas lasteaed, kool ja kooli juures tegutsevad huviringid koolilastele (rahvatants, savikeraamika), tegutseb autokool, toimuvad aeroobika ja tantsu huviringid. MTÜ-s „Sügis” toimuvag huviringid vanemaealistele inimestele. Täiesti katmata on keskealistele suunatud tegevused ja huviringid. Samuti on noortele, just teismelistele kooliväliselt vähe tähelepanu pööratud, mis jätab neile palju tegevusetut aega ja aeg ajalt toimub Ääsmäel avaliku korra rikkumisi (korduskasutus konteineri lõhkumine, teadetetahvli lõhkumine, mille lõhkujad küll ise ära parandasid). Inimestele vaba aja veetmise võimaluste pakkumine ei ole piisav, seejuures tuleb arvestada küla elanikkonna kasvuga. Ääsmäel toimib Noorte ja Kultuuri Sihtasutus, kelle hallatav Noortekeskus on suunatud eelkõige keskmisele koolieale ja on avatud 14.00-20.00.

Külateed vajavad korrastamist, puuduvad kõnni-ja kergliiklusteed, küla keskus on valgustatud puudulikult. Puuduvad teeäärsed prügikastid, Olemasolevad korterelamute prügikonteinerid võiksid olla varjatud kas heki või piirdeaiaga.

Olemasolev postkontor, peaks rahuldama külavajadusi, lahtioleku ajad võiksid olla erinevad päevade kaupa, et mujal tööl käivad inimesed saaksid postkontori teenuseid kasutada. Külas on olemas 2 postkasti, kummagi poe juures üks. Vee kvaliteet ja surve jätavad soovida, tulevikus tuleb arvestada juurdekasvava küla elamute arvuga ja rahvastikuga. Kanalisatsiooni seisukord vajab uurimist, kuna tegemist on nõukogude ajal ehitatud trassidega, siis nende olukorra kohta puudub teave.

Ääsmäe küla keskses on korralikud viidad, kuid lähikülade viidad ja nimesildid puuduvad, näit. Tagametsa, Altküla, jne. Hiljuti andis Saue vald välja valla kaardi, kus on näha küla piirid ja Ääsmäe keskuse kohta on ka täpsem kaart koos tänava nimedega ja üldkasutatavate objektide asukohaga. Kooskäimisvõimalus ja oma ruumid on MTÜ-l „Sügis“. Külaelanikel selline koht puudub, suuremaid üritusi organiseeritakse võimaluse korral koolimaja ruumides, kindlasti peaks nii suurel külal olema oma kooskäimise ja ürituste korraldamise koht küla oma kultuurimaja või seltsimaja näol.

Hetkel parimaks suhtlusvahendiks ja info hankimiseks on valla leht. On olemas teadetetahvlid, kuid tundub, et enamus inimesi ei kasuta neid kui info saamise võimalikku allikat. Abi võiks olla oma küla veebilehest internetis.

Aastatega on Ääsmäel paranenud mobiililevi, kui palju üldse kasutatakse tavatelefone, on teadmata. Ääsmäel viiakse ellu ka üleriigilist programmi Külatee 3, mis tehniliste tingimuste olemasolul peaks kindlustama internetiühenduse kõigile soovijatele.

2.3.2 Küla kohta muu üldine teave ja maakasutus, territoriaalne planeerimine ja ehitustegevus

Hetkel Ääsmäe külas valgustatud ja kõvakattega kergliiklusteed puuduvad. Hageri tee ääres elavatel maaomanikel on eluline huvi saada Hageri tee musta katte alla ja koos sellega ehitada välja kergliiklusteede võrgustik terviklahendusena. Kui peaks tõesti tulema Ääsmäel suure kolmnurga täis ehitamine siis tuleb sinna sisse kirjutada kindlasti ka jalgratta tee. See peab olema kohe detailplaneeringus sees. Samuti on teada, et on plaanis täis ehitada ka Hageritee äärne vana mustasõstra põld, millega on juba ka algust tehtud. Muidugi võiks arendada ka seda teemat et ehitada välja Haruteelt - Ääsmäelt jalgratta tee Pääskülla. Ka siis kui on selline väljund võib osutada ka Hageri maantee äärse rattatee ehitamine lihtsamaks. Samamoodi on vaja väljundit Keilasse. See nõuab vana Harutee - Keila maantee musta katte alla viimist, Tuulast Keilani on rattatee juba rajatud ühe puhkekohaga.

2.3.3 Ääsmäe haridus- ja kultuurielust

Ääsmäe kooli kohta on esimesed andmed XVIII sajandi lõpust. 1872. a. alates on Ääsmäel haridust järjepidevalt antud. Enne praeguse koolimaja valmimist on kool asunud kolmes kohas: Keldi talus, Hageri tee ääres nn. vanas koolimajas ja mõisahoones. 30. aastatel tegutses kooli juures ka täienduskool. Eesti vabariigi ajal oli koolis klasse 4-6, vastavalt vajadusele ja valla rahakoti suurusele. Nõukogude ajal muudeti kool seitsmeklassiliseks (1949) ja 1961.a 8-klassiliseks kooliks.

1978. a. muudeti Ääsmäe kool, mis oli alla neelanud Jõgisoo, Tuula ja Maidla algkoolid, omakorda algkooliks. Lõpetas viimane 8. klass. 1988. a. sai valmis Ääsmäe uus koolihoone, põhikooli esimene 9. klass selles lõpetas 1991. a. 1996. a. tähistati suurejooneliselt kooli 210. aastapäeva, avati mälestuskivi, valmis kooli laul ning õnnistati kooli lipp. 1975. a. avati Ääsmäe lasteaed. Vahepeal suletud majas hakkas tegutsema laste varjupaik ja puuetega lastele mõeldud Kasesalu kool.

Naaberkülade eeskujul loodi 1926. aastal Ääsmäe haridusselts, mille juurde kuulus ka raamatukogu. Toimusid käsitöö-, keedu-, tantsu- ja näitemängukursused, toodi lavale mitmeid näidendeid. Tegutses laulukoor ja õpiti puhkpilli, peoõhtuteks oli tantsuorkester omast käest võtta. 1931. a loodi lisaks veel laulu- ja mänguselts Metsakaja. Võeti osa 1933. ja 1938. a. üldlaulupidudest ning aidati sisustada ümbruskonna väiksemaid üritusi. Koore ja puhkpilliorkestreid juhatasid Juhan Willberg, Johannes Ernesaks, Edgar ja Viktor Sander.

1940. aastal seltsid suleti ja nende vara anti üle külanõukogule. 1956. a. likvideeriti Ääsmäe raamatukogu, fond viidi Jõgisoole ja liideti sealse raamatukoguga, 1979. a. toodi raamatukogu taas Ääsmäele, olles sellest ajast saati kolinud ka Ääsmäe piires: kontorihoone, mõis, lasteaed ja uue koolimaja spordihoone. Pärast sõda tegutses mõnda aega ka Ääsmäe rahvamaja, kuid õiget hoogu see sisse ei saanud enne, kui 1979. a. suleti Jõgisoo rahvamaja, mille õigusjärglaseks sai Ääsmäe maakultuurimaja, mis majutati kooli poolt vabastatud mõisahoone ruumidesse. Tänapäevaks on Ääsmäe mõis eraomanduses ja kultuurimaja puudub.

2.3.4 Ettevõtlus ja kolmas sektor

Kartulikrõpsude tootmine Ääsmäel algas 1983. aastal, sel ajal Ääsmäe Agrofirma Ivar Voitese ettevõtmisel. Peale Ääsmäe Agrofima likvideerimist 1992. aastal moodustati kartulikrõpsude tootmiseks AS Balsnack ja 1996. aastal Balsnack International Holding. Täna on Balsnack I. H. ainuke kartulikrõpse tootev ettevõtte Eestis. Alates 1992. aastast ollakse turul kaubamärkidega „Vigur”, „Piraat”, „Vahvel”. Peale kartulikrõpsude toodetakse ja turustatakse soolaseid ja magusaid paisutatud maisitooteid. Nii on Eestis, Lätis ja Soomes hästi tuntud „Texas Popcorn” kaubamärgiga tooted. Lastele mõeldud „Mõngel” on saanud lausa magusa maisikepikese sünonüümiks. Lisaks kartuli- ja maisikrõpsudele toodetakse praetud ja maitsestatud leivakrõbuskeid – küüslaugu-, juustu-sibula- ja peekonimaitselisi. Eestis toodetud kamajahust valmistatakse kamapalle – nii on kamajahu palju suupärasem ka neile tarbijatele, kes kamajahu muidu hinnata ei oska. Krõpsugurmaanidele pakutakse kõrge proteiinisaldusega naturaalsest seakamarast valmistatud toodet „Ossi krõps”. Lisaks röstimise ja pakendamise päevalilleseemneid. 2004. ja 2005. aastal lisandusid uute toodetena maisipallid juustuga, peekonikrõps „Trips”, soolased ja maitsestatud tortilla krõbuskid.

Mõned aastad tagasi tegi loodusmees Peep Veedla ja ajakiri „Loodus” firmale ettepaneku hakata tootma toidusegu lindude talviseks toitmiseks. Aitamaks lindudel talve üle elada pakume nii seemnesegu kui rasvapalle. Kolmandaks tegevusvaldkonnaks on metsa- ja aiamarjade sügavkülmutamine ja säilitamine. Balsnack International Holdingul on kaasaegne marjade sügavkülmutusliin ja laod 600 tonni sügavkülmutatud toodete säilitamiseks. (www.balsnack.ee)

Kadarbiku talu asub Harjumaal Saue vallas Tuula külas. Köögivilja müük toimub Harjumaal Ääsmäe külas Ääsmäe laos. Talu tegeleb köögivilja kasvatamisega 180 hektaril. Aastas toodetakse 3 milj. kg köögivilja. Suvel kasvatatakse hiina kapsast, lillkapsast, spargelkapsast, valget peakapsast, tilli, kabatsokki, kurki, porgandit, jääsalatit jne. Talvel müüakse porgandit, kapsast, porrulauku, peeti, kaalikat, mustroigast jne. Tehakse koostööd teiste puu- ja köögivilja hulgimüüjatega. (www.kadarbiku.ee)

Ääsmäel on veel Salu pood ja Harutee pood. Haruteel on bensiinijaam koos väikese müügikioskiga.

Ajalooliselt oli majandus- ja kultuuritegevuse keskuseks Ääsmäe mõis, nõukogude perioodil Ääsmäe aiandussovhoos, mille köögiviljapind oli näiteks 1986.a.oli 260 ha. Ääsmäe sovhoosi kontor asus algul Karja teel olevas mõisa kõrvalhoones korter-majas (valitsejamajas), hiljem ehitati mõisa kõrval olemasse teetöölise majale teine korrus peale. Sellesse majja kolis sovhoosi kontor. Ääsmäe mõisas asus kool ja tööliste söökla. Hiljem kolis sinna raamatukogu, kultuurimaja ja baar. Peale põllumajandusreformi väga palju hooneid lõhuti vandaalide poolt.

Taasiseseisvumine ja krooni tulek tegid mõisahoone ülalpidamise kulukaks, seda enam, et kohaliku elu raskuspunkt oli kandunud Kasesalu piirkonda ja tolleaegne vallavalitsus likvideeris kultuurimaja. Endine sovhoosi (iseseseisvumistuultes ümber nimetatud Ääsmäe Agrofirkaks) söökla suleti, raamatukogu kolis lasteaia ruumidesse ning vald müüs mõisa maha. Mõnda aega siiski prooviti veel kultuuritööd teha, ent pimedad ja porised teed ei kutsunud rahvast õhtul keskasulast väljas asuvasse majja.

Nüüdseks on Ääsmäel kultuuriürituste vedamise üle võtnud Ääsmäe Kultuuri- ja Spordi Sihtasutus, Noorteklubi "Exit" ja eakate ühendus "Sügis", jõudumööda on toetanud Ääsmäe kool, lasteaed, raamatukogu ja MTÜ Ääsmäe Külakogu. Ääsmäe mõis on erakätes ja praegu käib vahepeal tondilossistunud iidse majas remont, mis peaks kooskõlas muinsuskaitse ettekirjutustega sellele Voldemar Vaga „Üldises kunstiajaloo“ mainitud arhitektuurimälestusmärgile tema väärtuse tagasi andma.

Ääsmäe ei tohi jääda vaid mujal töökäijatele magalaks, kus naaber ei tunne naabrit. Tuleb arendada küla nii, et tekiks ka kohapeal vabu ja konkurentsivõimelisi töökohti ja rohkem vabaaja veetmise võimalusi. Tuleb tõsta küla atraktiivsust (tutvustada küla läbi läbiviidavate spordiürituste, perepäev,

loodusrada, mõni huvitav laot vms) ja läbi selle tõsta kohaliku elanikkonna väärtushinnanguid ning oma küla identiteeti.

1991. a peeti küla 750. aastapäeva, avati mälestuskivi ajaloolise küla territooriumil Otsa talu lähedal. Üritusest võtsid osa kogu endise Ääsmäe elanikud, loomulikult ka Tagametsa rahvas, kes oma küla uut nime pole siiani päriselt omaks võtnud. Küla 765. ja kooli 220. aastapäeva tähistati oktoobris 2006.a.

2.3.5 Olemasolevad õigusdokumendid, arengukavad, lepingud

Olemasolevates Saue Valla Arengukava 2015 (Saue Vallavalitsus) ja Harjumaa kohalike omavalitsuste investeerimisvajaduste loetelu aastani 2015 (*Harju Maavalitsus*) sisalduvad Ääsmäed puudutavad tegevused on toodud tabelis 1.

Jrk	Objekt	Orienteeruv maksumus EEK	Võimalikud kaasfinantseerimise allikad
118.	Ääsmäe lasteaia ruumide rekonstrueerimine	2 400 000	Võimalik ehitada etapiti
120.	Ääsmäe raamatukogu juurdeehitus	3 000 000	EL struktuurifondid
123.	Ääsmäe kooli mänguväljakute rajamine	700 000	Kultuuri- ministeeriumi toetus
124.	Külade keskustesse turvaliste laste mängu- ja palliplatside ja jalgrattateede rajamine	1 000 000	Kultuuriministeeriumi ja EL toetus
125.	Maidla veehoidla kujundamine suplus ja puhkekohaks	300 000	Erainvesteering
127.	Valla raamatukogude tuletõrjesignalisatsioon	300 000	
77.	Kasesalu tänava kõnnitee	1 000 000	Riik
55.	Ääsmäe puhastusseadmete rekonstrueerimine	1 600 000	EL vahendid, KIK
90.	Külade kanalisatsiooni projekteerimine ja ehitus	70 000 000	EL fondid ja KIK
91.	Ääsmäe puhastusseadmete rekonstrueerimine	1 600 000	EL vahendid KIK

Tabel 1. Ääsmäed puudutavad tegevused Saue valla arengukavas 2015 ja Harjumaa kohalike omavalitsuste investeerimisvajaduste loetelu aastani 2015.

Tabelis 1 kirjeldatud investeerimisvajadusi on mõttekas Ääsmäe arengukavas kajastada samades mahtudes, osade tegevustega on juba algust tehtud ning teiste osas tuleb tähelepanelikult jälgida, et need ka tegelikkuses ellu viidakse.

3. Probleemide kaardistamine

3.1 Esmatähtsad probleemid

Suurimaks probleemiks valisid kohalolijad kergliikluse valgustatud ja kõvakattega teede puudumise, mida saab kasutada ka mõnede välispordiliikide harrastamiseks nagu jalgrattasõit, kepikõnd, rulatamine, rulluisutamine ja suusatamine. Vastavate asukohaskeemide väljatöötamiseks ja alternatiivsete liikuvahendite propageerimiseks esitas Ääsmäe Külakogu vastava projektitaotluse ka Keskkonnainvesteeringute Keskusele. Kogemusi koguti ka naabervalla Saku käest VI ümarlauas, kus sellised teed juba olemas on.

Teise olulise probleemina toodi välja noorte tegevusetus, eelkõige võimaluste puudumine vaba aja veetmiseks ja huvitegevuseks. Kolmanda olulise probleemideringina nimetati joogivee kvaliteeti ja survet, kuid selle lahendamine on planeeritud Vääna jõe valgala projekti raames. Neljanda-viienda probleemina nimetati seltsimaja-kultuurikeskus, kohviku ja kõrtsi puudumist koos võimalustega täiskasvanute huvitegevuseks. Kuuendaks oli läbimõtlematu kinnisvara arenduse surve inimestele ja keskkonnale. Järgesid juba väiksemad ja osaliselt ka kiiresti lahendatavad probleemid nagu avaliku korra rikkumised õhtuti ja nädalavahetuseti, Harutee bussipeatusesse viiva jalgteede halb kvaliteet, liiklusohutus Kasesalu tänaval, kanalisatsiooni maapealse osa lehkamine, matka- ja suusradade puudumine, Hageri teel musta katte puudumine, ettevõtlus on loid, laste mänguväljakute vähesus ja skate-parki puudumine, üldine prahistumine, võsastumine ja avalikud haljasalad on niitmata, vähene ühistegevus jne. Kõik probleemid on toodud lisa 4.

3.2 SWOT analüüsi tulemused

Tugevuste-nõrkuste-võimaluste-ohude kaardistamise tulemused on toodud lisa 5. Nõrkused ja ohud on tajutavalt sarnased probleemidele. Tugevustena on toodud välja tihe asustus, toimib naabrivalve; kooli, lasteaia, arstipunkti, raamatukogu, postkontori poe olemasolu; linnalähedane ja roheline elukeskkond; säilinud külade ajalooline taust; AS Balsnack; hea ühendus pealinnaga ning suhteliselt heas korras kompaktse asustusega küla.

4. Visioon ja strateegilised eesmärgid

Ääsmäe arenguvisionideks pakuti välja aga järgmised strateegilised eesmärgid:

- toimiva naabrivalvega ja mitteanonüümne, elava seltsieluga küla;
- hea infrastruktuuriga, kus on ka aktiivsed vaba aja kasutamise võimalused nagu suusa—ja terviserajad;
- temaatilise kõrtsi – näiteks “Kepsleva Poni Kõrtsi” – ja kasvuhoonemuuseumi olemasolu.

Ääsmäe pika-ajaliseks visiooniks on olla inimsõbralik, tervislik, roheline, valge ja turvaline looduslik ökoküla, kuhu lapsed tahavad alati tagasi tulla ja elama jääda.

5. Elluviimise kava

5.1 Tegevuskava 2007-2010 küla enda jaoks

Elluviimise kava on kaheosaline. Pikemaajalised ning suuremahulised tegevused, mille elluviimine sõltub eelkõige Saue valla kaasrahastamisest ja teistest välisfinantseerijatest on toodud lisa 6. Tabelis nr. 2 on toodud need tegevused, mille elluviimisele saavad külaelalikud ise kõige rohkem kaasa aidata tänu heale tahtele, oma ettevõtlikkusele ja koostööle ning talgukorras tehtavale ühistööle.